

Gradska knjižnica i čitaonica „Ante Jagar“ Novska: povijesni razvoj i sadašnje djelovanje

Buljan, Helena

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:136074>

Rights / Prava: [Attribution 4.0 International](#)/[Imenovanje 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-15**



Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)



SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

FILOZOFSKI FAKULTET

ODSJEK ZA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE ZNANOSTI

IZVANREDNI DIPLOMSKI STUDIJ BIBLIOTEKARSTVA

Ak. god. 2021./2022.

Helena Buljan

**Gradska knjižnica i čitaonica „Ante Jagar“ Novska: povijesni razvoj i
sadašnje djelovanje**

Diplomski rad

Mentor: prof.dr.sc. Ana Barbarić

Zagreb, 2022.

Izjava o akademskoj čestitosti

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je ovaj rad rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na istraživanjima te objavljenoj i citiranoj literaturi. Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio rada nije korišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

(potpis)

Sadržaj

1. Uvod	6
2. Narodne knjižnice.....	7
2.1. Poslanje i zadaće narodne knjižnice	7
2.2. Korisnici narodnih knjižnica.....	8
2.3. Narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj	10
3. Grad Novska i Gradska knjižnica i čitaonica „Ante Jagar“ Novska.....	12
3.1. Povijest grada Novske.....	12
3.2. Povijest Gradske knjižnice i čitaonice „Ante Jagar“ Novska	13
3.2.1. Namještaj Prve kotarske ljekarne „Sveta Marija“	15
3.3. Tko je bio Ante Jagar?.....	16
3.4. Misija i vizija.....	17
3.5. Zadaće Gradske knjižnice i čitaonice „Ante Jagar“ Novska	17
3.6. Ogranci Knjižnice	17
3.6.1. Narodna knjižnica i čitaonica Lipovljani.....	18
3.6.2. Narodna knjižnica i čitaonica Jasenovac	19
4. Aktivnosti u Gradskoj knjižnici i čitaonici „Ante Jagar“ Novska	20
4.1. Organiziranje slobodnog vremena korisnika u narodnim knjižnicama	20
4.2. Knjižnične usluge za bebe i djecu predškolske dobi	20
4.2.1. Svrha knjižničnih usluga za bebe i djecu predškolske dobi	21
4.2.2. „I bebe vole knjižnicu“ u Gradskoj knjižnici i čitaonici „Ante Jagar“ Novska	22
4.2.3. „Utorak za pričoljupce“	23
4.3. Edukativno-kreativne radionice za djecu školske dobi do trinaest godina	24
4.4. Knjižnica izvan zidova	26
4.4.1. „Knjižnica na plaži“	26
4.4.2. „U zemlji Dječurliji“	28

4.4.3. „Sepetić pun priča“	29
4.5. STEM radionice za najmlađe	30
4.6. Zaki Book u Gradskoj knjižnici i čitaonici „Ante Jagar“	31
4.7. Gradska knjižnica i čitaonica na društvenim mrežama	32
5. Zaključak	34
Literatura.....	35
POPIS SLIKA	39
<i>Sažetak.....</i>	<i>40</i>
<i>Summary.....</i>	<i>41</i>

1. Uvod

Narodne knjižnice svojim djelovanjem imaju veliku ulogu u poticanju čitanja pojedinaca tijekom njihove najranije dobi. Usluge koje one nude svojim korisnicima svih generacija predstavlja dobar temelj za stvaranje aktivnog korisnika koji izražava ljubav prema čitanju te širi svoje znanje na raznim područjima interesa. Knjižnice bi trebale biti kulturna središta koja potiču svoje građane na zajednička okupljanja, razvijaju kulturni identitet zajednice u kojoj djeluju. One nose promjene u društvenom životu pojedinaca te teže slobodi informiranja. Omogućuju pristup svim stanovnicima bez obzira na dob, spol, nacionalnu pripadnost ili neko drugo određenje.

Cilj je ovog diplomskog rada predstaviti Gradsku knjižnicu i čitaonicu „Ante Jagar“ Novska, njezin povijesni razvoj te usluge koje ona nudi. Spomenuta knjižnica predstavlja jednu od najmodernijih gradskih knjižnica u Hrvatskoj.

U drugom poglavlju ovog rada ukratko će biti objašnjene uloge narodnih knjižnica, njihove zadaće i poslanje, naglasak će biti stavljen i na korisnike narodnih knjižnica te na narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj, njihov razvoj od početaka do danas. Treće poglavlje odnosi se na povijesni razvoj Gradske knjižnice i čitaonice „Ante Jagar“ Novska, svećenika Ante Jagara po kojemu novljanska Knjižnica nosi ime te na ogranke Knjižnice. U četvrtom poglavlju objašnjene su aktivnosti i usluge koje provodi Gradska knjižnica i čitaonica „Ante Jagar“ Novska. Stavljen je naglasak na aktivnosti namijenjene djeci rane, predškolske i školske dobi. U tom poglavlju će biti riječ i o „Knjižnici izvan zidova“, programu kojemu je cilj svoje knjižnične usluge i sadržaje preseliti izvan prostora i zgrade knjižnice. U tom programu osmišljene su usluge pod nazivima: „Knjižnica na plaži“, „U zemlji Dječurliji“ i „Sepetić pun knjiga“.

Narodne knjižnice nude najrazličitije usluge svojim korisnicima prateći ponude novih medija i tehnologija. Kako bi građa i usluge bile što zanimljivije mladima, knjižničari trebaju u tom smjeru i osigurati usluge posudbe i korištenja knjižnične građe na raznim vrstama medija. U nastavku ovog poglavlja bit će objašnjene STEM radionice za najmlađe u kojima se polaznici nižih razreda osnovne škole upoznaju s osnovama programiranja, robotike, logike, matematike i logičkog razmišljanja. Na kraju poglavlja o uslugama i aktivnostima Gradske knjižnice i čitaonice „Ante Jagar“ Novska, bit će riječ o službenoj aplikaciji gradskih knjižnica za posudbu e-knjiga, ZaKi Book te o društvenim mrežama spomenute Knjižnice.

2. Narodne knjižnice

2.1. Poslanje i zadaće narodne knjižnice

Povijesni nastanak knjižnica povezan je uz povijesni razvitak knjige jer je postojala težnja da se zapisano sačuva na odgovarajućem mjestu. Kako bi se umnožavali i prikupljali zapisi, postojala je potreba za prikladnim smještajem pohranjene građe. Na taj su način nastajale knjižnice, mjesta u kojima se pohranjivala i organizirano smještala prikupljena građa radi njihova čuvanja i korištenja.¹ Autorica Katica Tadić u svom djelu „Rad u knjižnici“ navodi definiciju knjižnice te tako ističe da riječ *knjižnica* izravno potječe iz riječi *knjiga*. S druge strane, riječ *biblioteka*, istoznačnica za knjižnicu, nastala je od dvije grčke riječi: *biblion*, u značenju knjiga i *theke* u značenju pohrana, spremište. Osnovno značenje im je isto, spremište knjiga. Suvremeno značenje pojma knjižnica obuhvaća ustanovu koja prikuplja, sređuje, čuva i daje na korištenje knjižničnu građu svojim korisnicima.² Narodne su knjižnice javne ustanove koje svojom kvalitetom i vrijednošću nude i pružaju svojim korisnicima usluge pristupa informacijama, nude prostor i mogućnost interakcije s informacijama pojedincima i skupinama u zajednici u kojoj djeluju.³ Usmjerene su prema svim slojevima društva bez obzira na spolne, dobne, obrazovne i druge razlike. Promiču pismenost i čitanje kod djece i mladih, pružaju osnovne informacije za svakodnevni život, podupiru formalno obrazovanje, omogućuju cjeloživotno učenje i usavršavanje. Osim što se građa prikuplja i detaljno organizira, informacije koje proizlazile iz prikupljene građe jednako se tako koriste i omogućuju korisnicima. Važna sastavnica narodnih knjižnica je razvijanje osobne kreativnosti i novih interesa, posebno kod djece i mladih.⁴ Isto tako narodne knjižnice uvelike pomažu izgrađivanju i oblikovanju kulturnog identiteta zajednice u kojoj narodna knjižnica djeluje. Budući da su u novije vrijeme sve više zastupljene informacijske i komunikacijske tehnologije, narodne knjižnice omogućavaju pristup svim vrstama informacija i stvaraju nove sadržaje koji mogu zadovoljiti potrebe svih korisnika.⁵ Kao javne ustanove, knjižnice sudjeluju u izgradnji demokratskog društva. Korisnici slobodno pristupaju informacijama i slobodni su u izražavanju. Upravo su ta dva segmenta važna za

¹ Tadić, Katica. Rad u knjižnici. Opatija: Naklada Benja, 1994. str. 13.

² Isto.

³ Vrana, Radovan; Kovačević, Jasna. Percepcija korisnika o knjižnici i knjižničnim programima i uslugama kao temelj poslovne strategije knjižnice. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 56, 3(2013), str.25.

⁴ IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice / uredile Christine Koontz i Barbara Gubbin ; [s engleskog prevela Irena Kranjec ; stručna redakcija prijevoda Aleksandra Horvat] 2. hrvatsko izd., (prema 2. izmijenjenom izd. izvornika). Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011. Str. 124-125.

⁵ Biščan, Frida. Suvremeni knjižnični prostori – od ideje do realizacije. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 60, 2-3(2017), str. 177.

knjižnične i informacijske usluge. Pomažu korisnicima da utvrde i oblikuju svoj identitet, formiraju i učvrste svoje vlastite stavove kako bi jednog dana postali pravi intelektualni samostalni građani koji će imati aktivnu ulogu u društvu. U tome im narodna knjižnica uvelike pomaže.

2.2. Korisnici narodnih knjižnica

U samom središtu narodne knjižnice su njezini korisnici koji u procesu vlastitoga permanentnog obrazovanja imaju potrebu za stručnim znanjem, a kako bi obogatili svoj osobni život važno je i intelektualno znanje kojim proširuju vlastito razumijevanje umjetnosti, prirodnih i humanističkih znanosti.⁶ Oni su najveća snaga knjižnice upravo zbog svoje brojnosti. Važno je kako knjižnice pristupaju svojim korisnicima. Pod pojmom korisnici misli se i na one koji to trenutno nisu, odnosno koji su mogući korisnici knjižnice.⁷ Moguće ciljne skupine korisnika su ljudi svih dobnih skupina, pojedinci i skupine s posebnim potrebama te ustanove unutar šire društvene mreže. Informacijske, obrazovne, kulturne, društvene i druge potrebe narodne knjižnice pokušavaju zadovoljiti, ali one gube dio svojih korisnika i njihov se položaj u društvu mijenja.⁸ Ipak njihova glavna usluga i dalje ostaje nepromijenjena, narodne knjižnice daju usluge posuđivanja knjiga, odgovaranja na razne upite te nude prostor koji je moguće koristiti za razne društvene i kulturne djelatnosti. Prema riječima autorice Dore Sečić, korisnici su pojedinci od kojih svaki ima jedinstvene informacijske, obrazovne, psihološke i društvene potrebe.⁹ Navedena autorica ističe nazive pojedinih korisnika pa tako postoje:

- **potencijalni korisnici** koji se ne koriste knjižnicom, često ne znaju da knjižnica postoji te koja je njezina svrha.
- **neslućeni korisnici** koji imaju pristup knjižničnim službama, ali ne koriste ih.
- **stvarni korisnici** koji se koriste uslugama informacijske službe
- **korisnici kojima dobivene informacijske usluge donose stvarnu korist.**¹⁰

⁶ Sečić, Dora. Informacijska služba u knjižnici. Rijeka: Naklada Benja, 1995. str. 25.

⁷ IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice / uredile Christine Koontz i Barbara Gubbin ; [s engleskog prevela Irena Kranjec ; stručna redakcija prijevoda Aleksandra Horvat] 2. hrvatsko izd., (prema 2. izmijenjenom izd. izvornika). Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011. Str. 124-125.

⁸ Vrana, Radovan; Kovačević, Jasna. Percepcija korisnika o knjižnici i knjižničnim programima i uslugama kao temelj poslovne strategije knjižnice. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 56, 3(2013), str.26.

⁹ Sečić, Dora. Informacijska služba u knjižnici. Rijeka: Naklada Benja, 1995. str. 25.

¹⁰ Isto., str. 26.

Budući da je današnje vrijeme sve više digitalizirano, sadašnje knjižnice imaju sve više virtualnih korisnika koji svoje usluge traže putem online veza. To su nove generacije korisnika čiji interesi nadilaze osnovne informacijske potrebe u samoj knjižnici. Njihove su informacijske potrebe oblikovane novim životnim uvjetima koje uključuju internet i njegove usluge. Pojavom interneta knjižnice su izgubile veliki broj potencijalnih korisnika koji svoje poslovno vrijeme provode i rade od kuće putem interneta te rijetko dolaze u knjižnicu. Samim time knjižnice bi trebale ponuditi svojim korisnicima informacijske i druge potrebe u digitalnoj okolini te poboljšati kvalitetu usluga i sadržaja koji su korisnicima narodnih knjižnica ponuđeni *online*.¹¹ U Hrvatskoj knjižnice sve više postaju mjesta javnog pristupa mreži te knjižničari rade sve više na osposobljavanju svoje korisničke zajednice za korištenje digitalnih usluga. Informacijska služba u knjižnici trudi se zadovoljiti potrebe svojih postojećih korisnika te na taj način doprijeti do potencijalnih korisnika koji će u budućnosti težiti ka uslugama narodne knjižnice.

Budući da je informacijska i komunikacijska tehnologija usko povezana uz narodne knjižnice, potrebno je naglasiti povezanost ta dva pojma uz pojam knjižnice 2.0 koja se odnosi na model moderniziranog oblika knjižničnih usluga i načina na koje su te usluge ponuđene svojim korisnicima.¹² Taj je model važan jer knjižničar nije samo pružatelj pristupa informacija, nego je odgovoran i za nastanak sadržaja. U tom konceptu korisnici u međusobnoj interakciji s knjižničarom te u vlastitoj interakciji također stvaraju sadržaj. Putem informacijske i komunikacijske tehnologije lakše dolaze do traženih informacija putem interneta uz neznatne troškove, dok je to u povijesti bilo znatno teže. Troškovi su bili veći, informacije su morale biti odabrane, kupljene/nabavljene i pohranjene.

Knjižnice moraju biti u korak s korisnicima jer oni usvajaju nove oblike ponašanja koje donose u knjižnicu. Vjeruju da će njihovo ponašanje biti ključno za uspješan život i u tome im knjižnice mogu biti od velike koristi. One bi trebale biti informirane o tome koje su im promjene potrebne i što njihovi korisnici rade u informacijskoj okolini poput interneta. Ponašanje korisnika potaknute su promjenama u društvu i upotrebom informacijske i komunikacijske tehnologije te na taj način knjižnice trebaju razumjeti nove oblike ponašanja svojih korisnika, a ne se oslanjati na zastarjele i normirane obrasce. Internet je preuzeo ulogu glavnog dobavljača informacija među mlađim korisnicima mijenjajući znatno njihov pogled

¹¹ Pavičić, Jelena; Vrana, Radovan. Online sadržaji i usluge namijenjeni djeci na inernetskim stranicama dječjih knjižnica u Hrvatskoj. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 62, 1(2019), str.107.

¹² Vrana, Radovan; Kovačević, Jasna. Kakvu narodnu knjižnicu želimo? Istraživanje korisnika Knjižnice i čitaonice Bogdana Ogrizovića. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 61, 2(2018), str. 50.

prema knjižnicama. Korisnici od knjižnica traže usluge prilagođene njima uz pristup tehnologiji i građi 24 sata dnevno.

Istraživanje korisnika o njihovu zadovoljstvu usluga knjižnice potrebno je provesti kontinuirano radi stvaranja novih i unapređivanja postojećih usluga. Na taj način knjižnice dobivaju uvid u stanje korisničkih usluga te kvalitetu njihova pružanja korisnicima. Kako bi knjižnice dobile što vjerodostojnije rezultate u te svrhe koristile su se i koriste se još i danas razne metode i alati mjerenja. Jedan od tih alata je LibQUAL+ koji je preveden na 18 jezika i upotrijebljen u preko 1300 knjižnica i 29 zemalja, a koristi se uglavnom za mjerenje kvalitete usluga u visokoškolskim knjižnicama.¹³ Osim spomenutog alata, koriste se još metode rudarenja podataka uz primjenu statističkih metoda, testiranje uporabljivosti, anketni upitnici od strane samih knjižnica.¹⁴ Potrebno je redovito sve navedene alate i programe procjenjivati. Na taj se način utvrđuje ispunjavaju li knjižnice utvrđene zadaće i ciljeve, zadovoljavaju li se potrebe zajednice, treba li ih poboljšati, raspolažu li knjižnice s dovoljno sredstava i resursa i sl.¹⁵

2.3. Narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj

U Republici Hrvatskoj začeci narodnih knjižnica bile su ilirske čitaonice u kojima su se okupljali pisci, izdavači i čitatelji. One su bile mjesta kulturnih okupljanja, organizirali su se razni društveni događaji te su bile središta organizacije ilirskoga pokreta.¹⁶ Prva čitaonica osnovana je u Varaždinu 1838. godine, druga u Karlovcu iste godine u ožujku, a treća u Zagrebu u lipnju iste godine. Ilirske čitaonice osnovane su i u ostalim hrvatskim gradovima (Križevci, Đakovo, Osijek, Krapina, Koprivnica, Slavonski Brod). Čitaonice su imale svoja pravila kao što su rok posudbe, članarina, uvjeti korištenja. Knjige za početne fondove darivali su osnivači, a članovi su bili ugledne osobe iz javnog života. Morale su biti smještene u prostorije u središtu grada. Knjige su bile smještene u ormarima, radno vrijeme je dvokratno. U ilirskim čitaonicama žene nisu mogle biti članovi. One su mogle prisustvovati

¹³ Pikić, Aleksandra. Korisničke razlike u očekivanjima, procjeni dobivene usluge i zadovoljstvu: primjena LibQUAL+™-A u Knjižnici Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 60, 4(2017), str. 75.

¹⁴ Vrana, Radovan; Kovačević, Jasna. Kakvu narodnu knjižnicu želimo? Istraživanje korisnika Knjižnice i čitaonice Bogdana Ogrizovića. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 61, 2(2018), str. 52.

¹⁵ Badurina, Boris; Dragija Ivanović, Martina; Krtalić, Maja. Vrednovanje knjižničnih službi i usluga akademskih i narodnih knjižnica. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 53, 1(2010), str. 50.

¹⁶ Hebrang Grgić, I. Kratka povijest knjižnica i nakladnika : s kodovima i aplikacijom. Zagreb : Ljevak, 2018. str. 144-145

čitaoničkim priredbama i zabavama. Potrebno je istaknuti da je godine 1891. u Novom Vinodolskom čitaonica primila jednu ženu. Učenicima nije bio dozvoljen pristup u čitaonice, također niti djeci. U tim pogledima je čitaonica u Novom Vinodolskom bila iznimka.¹⁷

Ilirske čitaonice bile su organizirane kao društva građana, njihovo je osnivanje odobravalu upravna vlast. Za vrijeme Bachova apsolutizma uočava se oštro stajalište prema čitaonicama, ograničava se njihov rad te se one zatvaraju i mijenjaju nazive. Sam Mađar ban Khuen-Hedervary izrazito je neprijateljski nastrojen prema narodnim čitaonicama, no austrijske vlasti ipak uočavaju njihovu pravu namjenu te odobravaju njihov rad i ponovno otvaranje. Čitaonice su u to vrijeme već dugi niz godina bile poznate i priznate kao prihvaćeni oblici kulturnog i prosvjetnog djelovanja iz kojih su se razvile suvremene narodne knjižnice.¹⁸

Kako bi privukli što više korisnika koji su jednako razmišljali, ali i onih neosvijestjenih, čitaonice su priređivale kulturne i zabavne priredbe te okupljale brojne članove i potencijalne korisnike. Potrebno je istaknuti amaterske dramske predstave na hrvatskom jeziku u kojima se uočava prodor hrvatskog jezika u kazalište. U čitaonicama se osnivaju pjevački zborovi, tamburaški zborovi i ostali glazbeni sastavi.¹⁹ Također se uvode društvene igre (šah, karte, domino i sl.) te održavaju prigodne proslave. Šireći knjigu na hrvatskom jeziku, knjižnice su pokušale hrvatski jezik „progurati“ u javni društveni život što im je i upjelo. Upravo osnivanjem prvih čitaonica, godine 1836. prihvaća se štokavsko narječje kao osnovica hrvatskoga književnoga jezika. Hrvatska dobiva svoj standardni književni jezik.

Narodne knjižnice koje financira lokalna vlast nastaju početkom 20.st od strane Društva hrvatskih književnika. Godine 1902. osnovano je deset knjižnica, a 1904. 150.²⁰ Širenjem pismenosti u Republici Hrvatskoj nakon Prvog svjetskog rata raste i broj knjižnica. Za vrijeme NDH na prostoru cijele države bilo je više od 5000 knjižnica. Ministarstvo prosvjete kontrolira rad narodnih knjižnica između dvaju ratova. Ministarstvo je davalo upute kako knjižnice trebaju poslovati. Nabava se temeljila na darovima, a većina narodnih knjižnica nisu bile samostalne ustanove. Djelovale su u sklopu društava i udruga. Nakon Drugog svjetskog rata osniva se veliki broj narodnih knjižnica s malim fondovima pa se njihov broj s vremenom smanjivao.

¹⁷ Stipanov, Josip. Povijest knjižnica i knjižničarstva u Hrvatskoj. Zagreb : Školska knjiga, 2015. str. 155.

¹⁸ Stipanov, Josip. Povijest knjižnica i knjižničarstva u Hrvatskoj. Zagreb : Školska knjiga, 2015. str. 152.

¹⁹ Isto.

²⁰ Isto, str. 146.

Donošenje Zakona o bibliotekama 1960. godine jedan je od važnijih događaja za razvoj hrvatskih knjižnica i knjižničarstva jer se njime stvaraju pravni i financijski okviri za sve vrste knjižnica, osnivaju se matične knjižnice, donose propisi vezani za zaštitu građe.²¹ Bio je to prvi zakon o knjižnicama i knjižničarstvu u Hrvatskoj uopće koji je cjelovito uredio pitanje knjižnica, njihova rada i djelovanja.²² Jedna od najvažnijih odredaba ovoga Zakona bila je ona o matičnoj službi i matičnoj djelatnosti.

3. Grad Novska i Gradska knjižnica i čitaonica „Ante Jagar“ Novska

3.1. Povijest grada Novske

Najstariji naziv Novske spominje se u popisu župa zagrebačke nadbiskupije godine 1334. U tom se popisu nalazi župa Item sancti Demetrii de Belina što se povezuje s imenom „Bjelavina“. Upravo se taj naziv povezuje s najstarijim nazivom grada Novske.²³ Smatra se da je područje grada Novske bilo posjed plemića Svetačkih od sredine 11. stoljeća sve do provale Turaka (počevši od 1530.) kada je Kristofor II. Svetački 1540. godine postao turski vazal. Budući da nije mogao zadržati svoje posjede, predao je sultanu svoje četiri utvrde, među njima i Novsku, tadašnji Wyvar (Ujvar ili Novigrad) koji su Svetački podignuli 1532. godine kao obranu od Turaka.²⁴ Padom utvrda Bijela stijena, Dubica, Jasenovac te Kraljeva Velika, područje Novske ostalo je pod osmanlijskom vlašću sve do 1691. godine. Nakon oslobodilačkih protuturskih ratova područje Novske (u tadašnje vrijeme nazivane „ničija zemlja“) naseljavaju Hrvati, većinom iz polonjskog kraja te iz Gorskog kotara, Like, Dalmacije i Bosne.²⁵

Popis stanovništva Slavonije iz 1698. godine smatra se važnim za Novsku jer je prema tom popisu u župi Kraljeva Velika bilo naseljeno trinaest sela i zaseoka. Grad Novska i novljansko područje 1698. godine potpada pod župu Kraljeva Velika. Središte grada Novske, odnosno sam centar formirao se izgradnjom Krajiške ceste 1769. godine, dok je nešto ranije, 1760. godine, s radom započela pučka škola.

²¹ Hebrang Grgić, I. Kratka povijest knjižnica i nakladnika : s kodovima i aplikacijom. Zagreb : Ljevak, 2018. str. 173.

²² Stipanov, Josip. Povijest knjižnica i knjižničarstva u Hrvatskoj. Zagreb : Školska knjiga, 2015. str. 246.

²³ Službene stranice Grada Novske. Dostupno na: <https://novska.hr/hr/o-novskoj/povijest/>

²⁴ Isto.

²⁵ Isto

Ono što je važno spomenuti za grad Novsku je izgradnja željezničke pruge 1888. godine od Siska u pravcu Novske i Nove Gradiške, te 1897. pruge od Novske do Dugog Sela. Time Novska postaje temeljno željezničko čvorište, a samim time raste i gospodarski život te broj stanovnika.

Što se tiče vjerskog i kulturnog života u gradu Novska, važno je spomenuti crkvu sv. Luke i župni stan iz 1773. godine. Spomenuti župni stan srušen je 1920. godine, ali je odmah iste godine sagrađen novi. U 19. stoljeću izgrađene su secesijske građevine, stari hotel Knopp, prva novljanska ljekarna (u Gradskoj knjižnici i čitaonici „Ante Jagar“ čuva se namještaj prve novljanske ljekarne). One su Novskoj dale novo bogatije gradsko značenje i predstavljale su središte društvenog života i okupljanja građana Novske.

Prve naznake čitaonica u novljanskom kraju nazirale su se u 19. stoljeću jer se tada sav kulturni i društveni život odvijao oko „Čitaoničkog društva u Novskoj“²⁶. Idejni začetnik bio je svećenik, hrvatski pjesnik i etnolog Luka Ilić Oriovčanin.

Krajem 19. stoljeća, točnije 1892. godine Novsku je zadesio strašan događaj, tornado koji je opustošio grad i njezinu okolicu. Prouzročio je posljednju i najveću promjenu demografskog sastava stanovništva. Novi doseljenici pristižu u tijeku obnove i saniranja štete te se trajno nastanjuju na području Novske i okolice. Postiže se novi i bolji gospodarski rast. Stanovništvo i gospodarstvo raste sve do Prvog svjetskog rata kada počinje iseljavanje u SAD i prekomorske zemlje.

3.2. Povijest Gradske knjižnice i čitaonice „Ante Jagar“ Novska

Prema Zakonu o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti narodne knjižnice mogu osnovati općine i gradovi prema određenim mjerilima i pravilima te voditi brigu o njezinom djelovanju. Da bi se neka knjižnica osnovala, potrebno je da ima osiguranu²⁷:

- knjižničnu građu,
- prostor, opremu i pristup informacijsko-komunikacijskoj tehnologiji,
- sredstva za rad,
- rad stručnih knjižničarskih djelatnika

²⁶ Isto

²⁷ Zakon o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti, čl. 11

- program rada i razvitka

Djelatnost čitaonice u Novskoj baštini se još od 1876. godine. Tada se prvi puta spominje u „Izvešću Matice hrvatske“ za tu godinu. Prva samostalna knjižnica i čitaonica u Novskoj osnovana je 1951. godine pod nazivom „Narodna knjižnica i čitaonica Novska“. Osnivanjem „Radničkog sveučilišta“ 1960. godine, knjižnična i čitaonička djelatnost u Novskoj više se ne obavlja u samostalnoj knjižnici i čitaonici, već djeluje u sastavu Sveučilišta koje 1963. godine postaje „Narodno sveučilište Novska“. Odlukom Gradskog vijeća Grada Novske od 4. listopada 1996. godine osnovana je Gradska knjižnica i čitaonica „Ante Jagar“ Novska kao samostalna ustanova. Ime je dobila po marijanskom pjesniku Anti Jagaru rođenom i umrlom u Novskoj (1867. – 1899.). Dugi niz godina Gradska knjižnica djelovala je u prostoru u Ulici kralja Tomislava od svega 200m². Bilo je nužno pronaći veći i komotniji prostor kako bi knjižnica mogla biti prostranija i ugodnija za svoje korisnike. Putem Europske investicijske banke Vlada Republike Hrvatske i Grad Novska sufinancirali su projekt izgradnje nove zgrade gradske knjižnice naslonjene uz obnovljenu staru srednju školu za potrebe Glazbene škole u Novskoj. 29. siječnja 2010. godine predsjednica Vlade RH gospođa Jadranka Kosor otvorila je novi prostor knjižnice koji se proteže kroz 989m² i predstavlja jednu od najmodernijih gradskih knjižnica u Hrvatskoj.²⁸ U nastavku donosim fotografije Gradske knjižnice u Novskoj.



Sl.1 Lijevo je Gradska knjižnica i čitaonica „Ante Jagar“ Novska, a desno Glazbena škola u Novskoj²⁹

²⁸ Službene stranice Gradske knjižnice i čitaonice „Ante Jagar“ Novska. Dostupno na: <https://knjiznica-novska.hr/opcenito/>

²⁹ preuzeto s mrežne stranice <http://novska.hr/hr/o-novskoj/fotogalerija/gradska-knjiznica-ante-jagar-i-glazbena-skola-u-novskoj-,24.html#ad-image-0>

3.2.1. Namještaj Prve kotarske ljekarne „Sveta Marija“

U Gradskoj knjižnici i čitaonici „Ante Jagar“ Novska čuva se namještaj prve novljanske ljekarne, poznatije pod nazivom „Sveta Marija“. Ona je otvorena 1879. godine, a Alexius Heinrich Drapczyński smatra se prvim njezinim ljekarnikom. Namještaj ljekarne „Sveta Marija“ sastoji se od 24 pojedina komada, od kojih je nekoliko samostojećih, a većinski dio predstavlja kompoziciju od donjih dijelova (ormara – ladičara) i gornjih dijelova (vitrina s i bez stakla).³⁰ Spomenuti namještaj ima vrijednost jer je rađen za ljekarničku namjenu. Svi dijelovi potječu iz iste radionice u Češkoj i izrađeni su kao cjelina. Posebnu značajnu vrijednost daje i zapis na poleđini majstora/radionice koji je izradio namještaj, napisanu godinu 1891. te ime i prezime. Na prostoru kontinentalne Hrvatske ističe se svojim spomeničkim povijesnim vrijednostima. Namještaj će biti dio stalnog postava budućeg Gradskog muzeja u Novskoj.³¹



Sl.2. Učenici Katoličke osnovne škole u posjeti Gradskoj knjižnici i čitaonici „Ante Jagar“ Novska u kojoj je smješten namještaj ljekarne „Sveta Marija“

³⁰ Kulturna dobra grada Novske. Dostupno na: <https://bus.hr/hrvatska/kulturna-dobra-grada-novske/>

³¹ Isto

3.3. Tko je bio Ante Jagar?

Ante Jagar bio je svećenik, rodio se u Novskoj 7. studenog 1867., gdje je i umro od tuberkuloze 5. listopada 1899. u 32. godini života. Kada se spominje ostavština spomenutog svećenika, potrebno je istaknuti da u arhivi i biblioteci župnog ureda sv. Luke u Novskoj nije sačuvano niti jedno njegovo djelo. Budući da je krajem 1892. godine Luka Žiljar postao upravitelj župe, a kasnije i novljanski župnik koji je bio izvrstan svećenik, ali i pisac te političar. U to je vrijeme bio zaslužan za tadašnji kulturni, prosvjetni i društveni život Novske. Imao je bogatu privatnu i župnu biblioteku od koje se veliki dio sačuvao i do danas. Može se pretpostaviti da ga je župna biblioteka posjedovala.



Sl.3 Ante Jagar i njegovo djelo „Sabrani prvijenci“³²

O djetinjstvu i školovanju Ante Jagara u Novskoj i Zagrebu ne zna se ništa specifično. Jedina informacija i podatak iz djetinjstva je godina 1886. kada je Jagar bio učenik sedmog razreda sjemenišne gimnazije te na popisu „izvanrednih članova“ Zbora, a kasnije, godine 1888., vodi se u evidenciji „redovnih članova“ kada je bio student prve godine filozofsko-teoloških studija na zagrebačkom Bogoslovnom fakultetu. Ostaje na popisu kao „redovni član“ Zbora sve do 1892. godine, kada je bio zaređen za svećenika. Te iste godine odlazi u Novu Gradišku kao mladomisnik. Ostaje zabilježen njegov dolazak kao kapelan i katehet u novogradiškoj Spomenici župe Bezgrešnog začeca Blažene Djevice Marije. Njegovo književno djelo objavljeno je u vrijeme kada je bio bogoslov godine 1895. u nakladi i tiskari M. Bauera u Novoj Gradišci pod naslovom „Vjeri i domu“. Riječ je o jedinom njegovom pjesničkom djelu, sabranim prvijencima.

³² Tko je bio Ante Jagar. Dostupno na: <https://knjiznica-novska.hr/wp/opcenito/>

3.4. Misija i vizija

Standard za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj ističe da su narodne knjižnice kulturna i informacijska središta za stanovnike određenog mjesta. Prema tome Gradska knjižnica i čitaonica „Ante Jagar“ Novska kulturno je i informacijsko središte Grada Novske. Ona građanima Novske osigurava pristup znanju, informacijama, cjeloživotnom učenju te kulturnim sadržajima kako bi korisnici stekli i dobili uvjete za potrebno obrazovanje, sadržaje potrebne za stručno ili znanstveno područje. Knjižnica svojim korisnicima također osigurava poticanje i promicanje čitanja od najranije dobi.

Vizija Gradske knjižnice je da bude prepoznata od strane svojih građana, i to lokalno i nacionalno kao središte pismenosti i znanja za svoje korisnike. Želi što je više moguće, približiti informacijsko-referalne usluge, znanje i kulturu građanima grada Novske.

3.5. Zadaće Gradske knjižnice i čitaonice „Ante Jagar“ Novska

Osnovne zadaće Gradske knjižnice su razvijati usluge informiranja kao demokratskog prava svakog korisnika. Gradska knjižnica i čitaonica „Ante Jagar“ Novska iznosi sljedeće ključne zadaće:

1. promicati svijest o kulturnom, napose zavičajnom nasljeđu te uvažavanju umjetnosti, znanstvenih postignuća i inovacija;
2. gajiti dijalog među kulturama i zastupati kulturne različitosti;
3. stvarati i jačati čitateljske navike kod djece od najranije dobi;
4. poticati maštu, kreativnost i inovativnost kod korisnika knjižničnih programa, osobito u djece i mladih ljudi;
5. podupirati formalno obrazovanje na svim razinama te osobno cjeloživotno učenje.³³

3.6. Ogranci Knjižnice

Gradska knjižnica i čitaonica „Ante Jagar“ Novska ima svoje ogranke u Lipovljanima, Jasenovcu, Krapju i Rajiću.

³³ Gradska knjižnica i čitaonica „Ante Jagar“ Novska: Općenito. Dostupno na: <https://knjiznica-novska.hr/opcenito/>

3.6.1. Narodna knjižnica i čitaonica Lipovljani

Godine 1923., osnivanjem Češkoslovenske besede, osniva se i knjižnica koja sadržava knjige na češkom i slovačkom jeziku. Nekoliko godina poslije osniva se kulturno umjetničko društvo „LIPA“ koje se počinje baviti raznim kulturnim aktivnostima, okuplja stanovnike različitih nacionalnih manjina te u konačnici osnivaju knjižnicu na hrvatskom jeziku. Tadašnja novoosnovana knjižnica broji oko 1200 svezaka knjiga. Prestaje s radom krajem 50-ih godina te je dio knjiga pohranjen u zaštićenom fondu.

Na poticaj direktora Josipa Martinovića 1972. godine Narodno sveučilište Novska utemeljuje knjižnični ogranak u Lipovljanima. Tada je fond knjiga iznosio brojku od 680. Nedostatak je bio nepristupačan prostor u kojem su knjige bile smještene. Iz tog razloga, 1981. godine Knjižnica se premješta u prizemlje Društvenog doma u Lipovljanima. Nakon što je osnovana Općina Lipovljani fond knjiga u knjižnici raste te su zastupljene i knjige na češkom, ukrajinskom i talijanskom jeziku. 19. ožujka 2015. godine Knjižnica prelazi u novi prostor veličine 180 m² u samom centru Općine.

Kao što je već spomenuto, kako bi narodne knjižnice privukle što veći broj svojih korisnika, potrebno im je ponuditi niz aktivnosti u kojima će se svaki korisnik pronaći. U Narodnoj knjižnici i čitaonici Lipovljani jedna od takvih aktivnosti je igra Go, drevna misaona igra koja se igra bijelim i crnim kamenčićima s ciljem zarobljavanja protivničkog kamenčića i osvajanjem prostora.³⁴ Prema legendi, društvena igra Go nastala je u Kini prije 4000 godina i smatra se najstarijom igrom koja se igra na tabli. Jedan od prvih europskih gradova u kojemu se igrala igra Go bila je Pula gdje su je mornari donijeli iz Japana, a u Narodnoj knjižnici i čitaonici Lipovljani se već nekoliko godina zaredom održava Državna natjecanja u spomenutoj igri. Ono što ovu knjižnicu čini multifunkcionalnom su i računalni tečajevi koji zadovoljavaju sve stanovnike, od onih najmlađih, do najstarijih.

³⁴ Narodna knjižnica i čitaonica Lipovljani. Dostupno na: <https://lipovljani.hr/naslovnica/odigran-go-turnir-uz-dan-opcine-lipovljani/>



Sl.4. Narodna knjižnica i čitaonica Lipovljani

3.6.2. Narodna knjižnica i čitaonica Jasenovac

Osim Narodne knjižnice i čitaonice Lipovljani, potrebno je spomenuti i Narodnu knjižnicu i čitaonicu Jasenovac koja je nastala 1998. godine te tada počinje s radom. Dovršena je i opremljena uz financijsku potporu Ministarstva kulture. Smještena je u zgradi od 250 m² te je u potpunosti uređena i obnovljena 1995. godine. Tijekom godina knjižni fond je rastao te dosegao brojku od 10303 knjiga. Tomu je pripomoglo Ministarstvo kulture jer je otkupilo i kupilo mnoštvo knjiga te Općina Jasenovac svojim sredstvima. Spomenuta knjižnica ima 275 korisnika te je funkcionalno ustrojena na odjele, zbirke i službe. Zbog potrebe za smještajem nove građe te poboljšanja energetske učinkovitosti, unutarnji i vanjski prostor Knjižnice se tijekom vremena mijenjao. Kako bi korisnici imali što komotniji prostor, Knjižnica je ustrojena na odjele i to: Odjel za odrasle i Dječji odjel. Sadrži opće-znanstvenu i popularno-znanstvenu literaturu te beletristiku.³⁵ Knjižnica svojim korisnicama omogućuje različite društvene i kulturne sadržaje, a u tome im pomaže osnivač Općina Jasenovac te partneri: Turistička zajednica Jasenovac, Centar za pomoć i njegu, Udruga umirovljenika te Osnovna škola Jasenovac. Knjižnica provodi razne projekte i aktivnosti pod pokroviteljstvom Općine Jasenovac,

³⁵ Narodna knjižnica i čitaonica Jasenovac. Dostupno na: <http://knjiznice.nsk.hr/jasenovac/>

Sisačko-moslavačke županije i Ministarstva kulture, sve u svrhu širenja interesnih skupina korisnika.



Sl.5. Narodna knjižnica i čitaonica Jasenovac

4. Aktivnosti u Gradskoj knjižnici i čitaonici „Ante Jagar“ Novska

4.1. Organiziranje slobodnog vremena korisnika u narodnim knjižnicama

Svaka narodna knjižnica bi trebala težiti što većem i raznovrsnijem broju aktivnosti koje će svoje korisnike privući i zainteresirati. Ona pruža svojim korisnicima potrebne informacije koje su vezane za njihove interese, hobije i slobodne aktivnosti. Narodna knjižnica treba biti riznica znanja koja organizira svojim korisnicima različite radionice, igraonice, književne večeri, tematska predavanja, književne susrete s piscima te na taj način postaje mjesto okupljanja ljudi iz jedne lokalne zajednice koji međusobno dijele zajedničke interese, aktivnosti i znanja. Knjižnica tako postaje „treći prostor“ svojim korisnicima.³⁶

4.2. Knjižnične usluge za bebe i djecu predškolske dobi

Prva dječja knjižnica u Hrvatskoj, tzv. Pionirski odjel, osnovana je 16. listopada 1950. godine u Zagrebu u Novinarskom domu na Rooseveltovom trgu u maloj čitaonici

³⁶ Griparić Fable, Ivana. Rad s djecom i mladima u narodnim knjižnicama grada Labina, Rijeke i Pule. Zagreb, 2017., Diplomski rad. URL: <http://darhiv.ffzg.unizg.hr/id/eprint/9037/1/Ivana%20Griparić%20Fable-%20diplomski%20rad.pdf>

Gradske knjižnice.³⁷ Pedesetih godina 20. stoljeća počinje djelovati dječje knjižničarstvo u Hrvatskoj, tada se otvara prvi dječji odjel u Gradskoj knjižnici u Zagrebu, a potom i u ostalim dijelovima Hrvatske.³⁸ Novoosnovane dječje knjižnice bile su namijenjene djeci čitačima, odnosno djeci školske dobi. Sedamdesetih godina 20. stoljeća pod utjecajem znanstvenih spoznaja o cjelokupnom dječjem razvoju postupno se u hrvatske dječje knjižnice uključuju i djeca predškolske dobi koja su starija od tri godine, dok se 1976. godine u Knjižnici Medveščak u Zagrebu otvara prva igraonica s igrotekom, igraonice koje organiziraju program za predškolsku djecu.³⁹ Do promjene je došlo 1989. godine kada se u knjižnice upisuju i djeca mlađa od tri godine. Tu promjenu izazvala je pojava Konvencije o pravima djeteta UN-a koja naglašava da je pravo svakog djeteta jednako i kvalitetno odrastanje bez obzira na djetetovu dob. Početkom devedesetih godina 20. stoljeća u Knjižnici Medveščak osnivaju se igraonice za bebe i njihove roditelje, a takva se praksa nastavlja tijekom devedesetih godina i u novom tisućljeću.

Kao što je već ranije spomenuto, cilj narodnih knjižnica je pružanje raznovrsne građe i usluga svojim korisnicima različitog uzrasta, od najmanjih do najstarijih. Jedna od najosjetljivijih skupina korisnika svake narodne knjižnice su bebe i djeca te im se treba posvetiti velika količina vremena, a i osigurati odgovarajuću građu. Narodna knjižnica besplatno nudi korištenje edukativnih sredstava, taktilnih i kartoniranih knjiga prilagođenim dobnoj skupini djece te tako nudi pristup usluga svima, bez obzira na materijalne uvjete u obitelji. Tiskana građa koja okružuje dijete nudi mu bogatu budućnost u čitanju i pisanju, dijete je korisnik od malih nogu te se smatra da će i u budućnosti ostati korisnici knjižnice. Na taj način postaju intelektualni građani za nova znanja i ideje.

4.2.1. Svrha knjižničnih usluga za bebe i djecu predškolske dobi

Djeca mlađa od tri godine imaju svoje temeljno ljudsko pravo kao slobodni korisnici knjižnica i ostvarivanje tog prava omogućuje im razvoj numeričkih vještina i pismenosti.⁴⁰ Pisanje i čitanje su u korelaciji, ključni pojmovi za knjižnicu, a osnovni

³⁷ Čičko, Hela. Kako je rastao i razvijao se Odjel za djecu i mlade` Gradske knjižnice. // Dječja knjižnica za novo tisućljeće : zbornik / uredila Ranka Javor. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2001. Str. 12.

³⁸ Čunović, Kristina; Stričević, Ivanka. Knjižnične usluge za djecu rane dobi i roditelje u Hrvatskoj. Vjesnik bibliotekara Hrvatske 56, 3(2013), str. 48

³⁹ Isto, str. 49.

⁴⁰ Isto, str. 51

posao svake knjižnice je omogućiti korisniku pristup informacijama i čitateljskoj građi na svim medijima. Pismenost se razvija od djetetove najranije dobi, prije nego što počne čitati, jer se tada razvijaju predčitačke vještine (govorno jezične i vještine dekodiranja). Osim predčitačkih vještina, svrha knjižničnih usluga očituje se i u materijalnim dostignućima prema korisnicima. Naime, djeci koja dolaze iz siromašnijih obitelji može se ublažiti utjecaj siromaštva na čitateljska postignuća. Knjižnice trebaju omogućiti dostupnu građu svima, bez obzira na materijalni status. Za bebe i djecu rane dobi to bi značilo da bi roditelji zajedno s njima trebali biti korisnici knjižnice jer upravo roditeljima male djece treba mjesto gdje će se sastajati, razmjenjivati međusobno iskustva te im pružiti osjećaj ugone i razonode kako bi jednog dana njihova djeca bila stalni korisnici knjižnica. Prema istraživanju doc.dr.sc. Srećka Jelušića koje je proveo u projektu „Istraživanje čitateljskih interesa i informacijskih potreba djece i mladih“ roditelji najviše zanimanja iskazuju za igraonice, ali veliki postotak navodi knjižnice kao institucije u koje imaju povjerenja.⁴¹ Na taj način i roditelji imaju mogućnost za razne oblike poučavanja u području razvoja djeteta.

4.2.2. „I bebe vole knjižnicu“ u Gradskoj knjižnici i čitaonici „Ante Jagar“ Novska

Svake zadnje subote u mjesecu u Gradskoj knjižnici i čitaonici „Ante Jagar“ Novska održava se besplatni program pod nazivom „I bebe vole knjižnicu“ namijenjen djeci do 3 godine i njihovim roditeljima. Program je osmišljen kao igraonice za bebe i djecu do 3 godine starosti uz prisutnost roditelja te je to prigoda za razmjenu iskustva među roditeljima, a djeci je to prilika za druženje i igru s vršnjacima. U prostoru Igraonice djeca mogu slobodno birati igračke po želji, listati slikovnice uz pomoć roditelja, crtati, sudjelovati u raznim aktivnostima zajedno s ostalim vršnjacima. Program je osmišljen uz suradnju i financijsku pomoć Sisačko-moslavačke županije i Grada Novske.⁴² U sklopu programa Knjižnica poklanja paket dobrodošlice svakom novorođenom djetetu na području Grada Novske i njihovim roditeljima. Neke od tema aktivnosti koje provodi spomenuti program su: „Zašto je čitanje važno od najranije dobi“, „Senzoričke

⁴¹ Jelušić, Srećko. Dječja knjižnica u razvijanju čitateljske kulture u obitelji : (priopćenje o projektu „Istraživanje čitateljskih interesa i informacijskih potreba djece i mladih“) // Život i škola : časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja. 51, 14 (2005), str. 83.

⁴² Novi program u Gradskoj knjižnici – „I bebe vole knjižnicu“. Dostupno na: <https://www.novska.in/najave/novi-program-u-gradskoj-knjiznici-i-bebe-vole-knjiznicu>

slikovnice“, „Razvoj govora djece“, „Vježbe poticanja strpljenja kod mališana“, „Odvikavanje od pelena“.

4.2.3. „Utorak za pričoljupce“

Jedan od kreativno razvojno osmišljenih programa u Gradskoj knjižnici i čitaonici „Ante Jagar“ je „Utorak za pričoljupce“ namijenjen djeci od 4 do 6 godina, a održava se svakog utorka od 18 do 19 sati u prostoru Igraonice. Djeca se predškolskog uzrasta uz pomoć knjižničara upoznaju s pričama, knjigama, slikovnicama te se uz njih igraju, druže, uče, zabavljaju i ulaze u svijet mašte i kreativnosti.

Osnovni temelj ovog programa je pričanje i čitanje priče obogaćenih igrom i raznim aktivnostima. Usmjeren je na poticanje djetetova razvoja od najranije dobi jer im se odmalena čita. Prema svjetskim istraživanjima, djeca kojoj se odmalena čita brže se razvijaju, pokazuju veće zanimanje za okolinu, brže uče te bolje komuniciraju s drugim ljudima, a ono što je najvažnije, razvijaju predčitalačke vještine koje će im biti potrebne za daljnju budućnost.⁴³ Prema hrvatskim istraživanjima, djeci se u obitelji slabo čita te roditelji nemaju saznanja da je čitanje jedan od glavnih čimbenika koji pozitivno utječe na djetetov razvoj kao cjelovite osobe. Još jednom se stavlja naglasak na čitanje djeci od najranije dobi kako bi svaka obitelj razvila svijest o čitanju.

Navedeni program u Knjižnici ravnomjerno i usklađeno djeluje na djetetov tjelesni, intelektualni i socio-emocionalni razvoj.⁴⁴ Knjižničar, voditelj igraonice, pažljivo odabire materijale za aktivnosti: slikovnice, knjige, igračke te djeca imaju priliku aktivno provoditi vrijeme sa svojim vršnjacima na način koji im najbolje odgovara. Voditelj igraonice nenametljivo potiče igru te uključuje roditelje u suradničke aktivnosti. Naglasak je stavljen na različitost među djecom te djeca organiziranim zajedničkim aktivnostima imaju osjećaj pripadnosti skupini i dječjoj knjižnici. Potičući različite aktivnosti i igre u Igraonici djeca razvijaju različite sposobnosti koje se tijekom godina razvijaju i šire.

Ciljevi programa „Utorak za pričoljupce“ su sljedeći:

- razvijati svijest o važnosti čitanja od najranije dobi

⁴³ Utorak za pričoljupce. Dostupno na: <https://knjiznica-novska.hr/igraonice/#>

⁴⁴ Isto

- poticanje roditelja i drugih odraslih na čitanje naglas
- razvijati djetetovo mišljenje, pamćenje, pažnju, koncentraciju, sposobnost kombinatorike i logičkog zaključivanja
- učenje socijalnog ponašanja, nenasilnog rješavanja problema i stvaranje prijateljstava
- organiziranje zajedničkih aktivnosti u kojima djeca stječu osjećaj pripadnosti
- razvijanje stvaralačkih sposobnosti, mašte i kreativnosti.⁴⁵

U programu „Utorak za pričoljupce“ djeca uče:

- igrati se i družiti s drugom djecom, biti samostalna
- poštivati sebe i druge, prihvaćati različitosti
- istraživati okolinu, eksperimentirati stvarima i različitim materijalima
- izražavati se na različite načine
- baviti se aktivnostima prema vlastitu izboru
- vlastite želje prilagoditi zahtjevima ostale djece
- kulturno se ophoditi
- pripadati organiziranoj skupini djece u knjižnici⁴⁶

4.3. Edukativno-kreativne radionice za djecu školske dobi do trinaest godina

Dijete prije polaska u školu razvija određene vještine kako bi se u budućnosti moglo oblikovati u kompletnu i potpunu osobu koja je svjesna svojih mogućnosti i znanja. U tome im treba pomoći lokalna knjižnica koja im nudi širok izbor građe i aktivnosti. Jedna od tih aktivnosti su i edukativno-kreativne radionice kojima je cilj da dijete razvija svoj kulturni razvoj, kreativnost, uključuje ga u život lokalne zajednice, jača njegovo samopouzdanje. Dijete razvija određene talente i vještine. Poznato je da danas dijete ima slabiju koncentraciju te je teško pridobiti njegovu pažnju i zadržati interes na određenu aktivnost. Iz tog razloga je važno da narodna knjižnica svakom korisniku ponudi zanimljiv sadržaj koji će djetetu biti suvremen, atraktivan i primjeren njegovoj dobi kako bi i njegova koncentracija i pažnja bila dugoročnija te kako bi što bolje razvijaju svoje talente i sposobnosti.

⁴⁵ Isto

⁴⁶ Isto

U Gradskoj knjižnici i čitaonici „Ante Jagar“ Novska svakog se četvrtka u 18 sati održavaju edukativno-kreativne radionice za djecu školske dobi do 13 godina u prostoru Igraonice. Djeca uz pomoć knjižničara usvajaju nova znanja, vještine, razvijaju kulturu čitanja te imaju prilike ostvarivati potrebu i pravo na informaciju, pismenost, učenje, kulturu i osobni razvoj.⁴⁷ Tijekom cijele godine kroz raznovrsne oblike rada temeljene na aktivnostima, interesima i sklonostima djece, knjižnica nudi svojim korisnicima vještine neophodne za cjeloživotno učenje koje će im biti nužne i potrebne za sudjelovanje u životu lokalne zajednice kojoj pripadaju. Stručno vodstvo knjižničara neophodno je za odvijanje edukativno-kreativnih radionica. Zato knjižničari pomno odabiru primjerene metode provođenja radionica koje se mijenjaju unutar programa kako bi odgovarale promjenama u društvu te zadovoljile kulturne potrebe djece.

Jedna od takvih aktivnosti u Gradskoj knjižnici i čitaonici „Ante Jagar“ Novska bila je radionica na temu „Tajnoviti svijet fantastičnih bića“ gdje su se djeca upoznavala s vilama, vilenjacima, likovima iz bajki, zmajevima, divovima i ostalim maštovitim likovima iz usmene predaje te su iste i izrađivali. U prosincu 2019. godine djeca su izrađivala božićna drvca pod vodstvom odgojiteljice Dječjeg vrtića Radost Novska, a likovni uradci bili su izloženi u prostoru istoimenog vrtića. Iz tog primjera vidljivo je da narodne knjižnice surađuju s drugim ustanovama.

Ciljevi edukativno-kreativnih radionica su sljedeći:

- usvajanje novih znanja i poticanje cjeloživotnog učenja
- kreativno provođenje slobodnog vremena
- kulturni razvoj
- razvoj vještina i navika čitanja
- učenje socijalnog ponašanja, nenasilnog rješavanja problema i stvaranje prijateljstava
- organiziranje zajedničkih aktivnosti u kojima djeca stječu osjećaj pripadnosti
- razvijanje stvaralačkih sposobnosti, mašte i kreativnosti.⁴⁸

⁴⁷ Edukativno-kreativne radionice. Gradska knjižnica i čitaonica „Ante Jagar“ Novska. Dostupno na:

<https://knjiznica-novska.hr/radionice-2/>

⁴⁸ Isto

4.4. Knjižnica izvan zidova

Kao što je već spomenuto, narodne knjižnice bi trebale surađivati s ostalim institucijama kako bi proširile svoje aktivnosti i van svojih okvira. Tako osmišljen program nazvan je „Knjižnica izvan zidova“, a cilj mu je svoje knjižnične usluge i sadržaje preseliti izvan prostora i zgrade knjižnice.⁴⁹ Na taj se način Gradska knjižnica i čitaonica „Ante Jagar“ Novska odmaknula od svog uobičajenog prostora te je svoje sadržaje, aktivnosti i usluge promovirala svojim trenutnim i potencijalnim korisnicima. U istaknutoj knjižnici izvode se programi „Knjižnica na plaži“, „U zemlji Dječurliji“ i „Sepetić pun knjiga“.

4.4.1. „Knjižnica na plaži“

Ljetni program „Knjižnica na plaži“ osmišljen je u sklopu Ljeta u Novskoj, programa koji se svake godine tijekom ljeta održava u Gradu Novska. Knjižnične usluge i aktivnosti preselile bi se izvan zidova Knjižnice te bi djeca i odrasli kreativno provodili svoje slobodno vrijeme koje se pozitivno odražava na psihofizičko stanje svake osobe. Sam naziv programa sugerira da je prostor osmišljen i uređen kao plaža s raznim sadržajima i ukrasima koji se mogu vidjeti na pravim plažama (ležaljke, prostirke, suncobrani, sofe...). U takvom pravom ljetnom okruženju, korisnicima plaže ponuđeni su zanimljivi naslovi knjiga za djecu i odrasle, a na pješčanoj plaži i postavljenim ljetnim ukrasima (u suradnji s Turističkom zajednicom grada Novske) moći će uroniti i uživjeti se u morski svijet knjiga. Knjižnica u sklopu Programa nudi bogate aktivnosti i sadržaje namijenjene svim dobnim skupinama. Na taj način i građani manjih sredina imaju jednake mogućnosti kulturnog razvoja kao i stanovnici većih gradskih središta koja nude širok spektar kulturnih i zabavnih sadržaja. Navedeni je program namijenjen korisnicima svih dobnih skupina koji će kvalitetno provesti svoje slobodno vrijeme na raznim radionicama, kulturno-edukativnim aktivnostima i zabavnim sadržajima.

2022. godine „Knjižnica na plaži“ bila je bogata raznovrsnim sadržajima. Program je otvorio Hrvoje Rupčić, član benda Cubismo koji je predstavio svoj motorističko-planinarski dnevnik „U zemlji plemenitih ljudi“, opisujući svoje živopisno putovanje kroz

⁴⁹ Knjižnica izvan zidova. Dostupno na: <https://knjiznica-novska.hr/knjiznica-izvan-zidova/>

drevnu Perziju (današnji Iran). Nakon poslušanog predavanja članovi POP – ROCK škole Pučkog otvorenog učilišta Novska održali su koncert zabavljajući publiku uz izvrsnu glazbu. Najmlađi korisnici su se zabavili uz priču „Kratkovidna žirafa“, a školu stripa održao je Nikola Pažin za djecu stariju od 8 godina. Kreativnu radionicu izrade mandala održala je za sve uzraste umjetnica Ivana Komel, a zadnju aktivnost imala je autorica Vanja Runje koja je predstavila svoju hit knjigu „Nemajka“ te nasmijala i zabavila sve prisutne.

Kao što se može uočiti, program „Knjižnica na plaži“ bogat je raznovrsnim sadržajima i aktivnostima za sve korisnike (i one koji će to tek postati) bez obzira na dob. Cilj programa je organiziranje zajedničkih aktivnosti u kojima djeca i odrasli stječu osjećaj pripadnosti zajednici u kojoj žive te obogaćivanje kulturnog programa Grada Novske.⁵⁰ Prepoznatljivost i vidljivost knjižnice i njezinih usluga može se očitovati kroz razne usluge koje ona nudi svima. Zato je od iznimne važnosti da se što veći broj građana uključujući u sudjelovanje u ovakav vid programa.



Sl.6. Program „Knjižnica na plaži“ 2022. godine



Sl.7. Program „Knjižnica na plaži“ 2019. godine

⁵⁰ Knjižnica na plaži. Dostupno na: <https://knjiznica-novska.hr/knjiznica-izvan-zidova/knjiznica-na-plazi/>

4.4.2. „U zemlji Dječurliji“

Još jedna aktivnost koja uključuje „Knjižnicu izvan zidova“ je festival dobre priče i pripovijedanja pod nazivom „U zemlji Dječurliji“ koji se u gradu Novska održava od 2018. godine. Kao što i sam naziv festivala daje naslutiti, cilj ovog programa je stavljanje kvalitetne dječje priče u središte pažnje s naglaskom na hrvatske autore i predstavljanje čitanja i pripovijedanja kao izvora ugodnog, vrijednog i uzbudljivog iskustva.⁵¹ Slušanjem i čitanjem priča djeca od najranije dobi uče pratiti priču, stvarati i graditi svoju priču, uče nove riječi te kako se tvore rečenice. Čitanjem naglas djeca postepeno bogate i proširuju svoj rječnik te im se on brže razvija, potiče se djetetova mašta i kreativnost, razvija sposobnost razumijevanja te se utječe na djetetov kognitivni razvoj.⁵² Hrvatsko čitateljsko društvo je godine 2007. pokrenulo projekt „Čitajmo im od najranije dobi“ kako bi se upravo proširila svijest o važnosti čitanja djeci od njihova rođenja putem različitih radionica. Roditelji u suradnji s knjižničarima potiču i razvijaju djetetovu ljubav prema pisanoj riječi, čitanju i znatiželju prema knjigama, potiču razvoj govora, mašte i kreativnosti.⁵³

Festival „U zemlji Dječurliji“ namijenjen je djeci predškolskog i školskog uzrasta, te svim odraslima koji su na bilo koji način uključeni u djetetov razvoj i odgoj. Festival se održava u rujnu u prostoru Gradske knjižnice i čitaonice „Ante Jagar“ i u Novljanskom ćošku (prostoru iza Knjižnice).⁵⁴ Festival je organiziran uz financijsku potporu Sisačko-moslavačke županije. Svake godine knjižničari novljanske knjižnice trude se osmisliti što bolje sadržaje Festivala kako bi okupili što veći broj građana Novske. Četvrti festival dobre priče i pripovijedanja koji se održavao u rujnu 2021. godine sadržavao je mnogobrojne goste koji su zabavljali djecu posjetitelje. Jedna od gostiju bila je profesionalna pripovjedačica bajki i priča za djecu i odrasle, bajkopričalica Sandra, pravim imenom Sandra Vukoja iz Slavonskog Broda koja je novljanske mališane uvela u svijet priča i pripovijedanja. Bajkopričalica Sandra surađuje i gostuje u brojnim vrtićima, školama i knjižnicama diljem Hrvatske pripovijedajući svoje autorske, narodne i terapijske priče. Osim bajkopričalice Sande, na Festivalu su sudjelovali i članovi

⁵¹ U zemlji Dječurliji. Dostupno na: <https://knjznica-novska.hr/knjznica-izvan-zidova/u-zemlji-djecurliji/>

⁵² Čunović, Kristina; Stropnik, Alka. Kampanje, projekti i programi za promicanje čitanja naglas djeci od najranije dobi. // Libri et liberi : časopis za istraživanje dječje književnosti i kulture, 5, 1, (2016.), str. 118.

⁵³ Isto, str. 125.-126.

⁵⁴ Isto

Društva hrvatskih književnika: Ratko Bjelčić, Iva Dužić, Renata Holcer i Novljanka Jasna Popović Poje.

4.4.3. „Sepetić pun priča“

Program koji uključuje stanovnike koji su geografskim položajem mjesta stanovanja u neravnopravnom položaju i nemaju mogućnost knjižničnih usluga naziva se „Sepetić pun priča“, a namijenjen je djeci od 5 do 8 godina s prebivalištem u Rajiću ili bližoj okolini. Sa svojim djelovanjem počeo je 5. veljače 2014. godine, a bogate usluge koje nude svojim najmlađim korisnicima dokaz su da je program opstao i danas. Odvija se svake prve srijede u mjesecu u 17 sati s ciljem pružanja osnovne knjižnične usluge i aktivnosti za djecu u mjestima udaljenim od gradskog središta.⁵⁵ Ovaj se program može usporediti s bibliobusima koji opskrbljuju stanovnike malih mjesta bez knjižničnih ogranaka knjižničnom građom. To je izvrstan način za smanjivanje problema društvene isključenosti među stanovnicima, a omogućuje im barem neki oblik kulturne, informativne i obrazovne ponude.⁵⁶ Svim građanima pružaju pristup informacijama, znanju i kulturi, bez obzira na udaljenost stanovanja.⁵⁷

Knjižničari kroz različite aktivnosti žele kod djece pobuditi ljubav prema čitanju te da jednog dana postanu aktivni korisnici narodne knjižnice. Program „Sepetić pun priča“ prvenstveno se odnosi na program pričaonica. Svaki je susret osmišljen po odabranim temama. Odabrana tema svakog susreta prati čitanje i pričanje priča te zanimljivo osmišljene aktivnosti i radionice koje potiču djecu i roditelje na zajedničko stvaranje i kreativnost. Na svakom susretu djeca imaju prilike postati aktivni članovi Gradske knjižnice i čitaonice „Ante Jagar“, dobivaju svoju člansku iskaznicu te mogu posuditi odabrane knjige koje će im biti dostupne za korištenje. Zajedno sa svojim roditeljima ih mogu čitati kod kuće.

⁵⁵ Sepetić pun priča. Dostupno na: <https://knjiznica-novska.hr/knjiznica-izvan-zidova/sepetic-pun-prica/>

⁵⁶ Črnjar, Lj.; Vugrinec, Lj. Uloga i značaj pokretnih knjižnica u životu lokalne zajednice. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske. 53, 3/4(2010), str. 130.

⁵⁷ Isto, str. 137.

4.5. STEM radionice za najmlađe

Narodne knjižnice i čitaonice trebale bi biti ukorak s tehnološkim trendovima i izazovima koji se svakodnevno mijenjaju jer su upravo tehnologije, prema istraživanju dječje knjižničarke u Zadru Dajane Brunac, te koje mijenjaju stil života pojedinca, njegov način komunikacije te upotrebu novih medija u slobodnom vremenu djece i mladih.⁵⁸ Za knjižničare takva upotreba tehnologije zahtjeva dodatne vještine i znanja te niz određenih kompetencija kao što su socijalne, profesionalno usavršavanje, vještina prenošenja znanja na korisnike, korištenje novih programa te poznavanje novije modernije tehnologije.⁵⁹ Korisnici knjižnica, posebice mladi, brzo i lako usvajaju noviju tehnologiju, stoga bi knjižnice trebale osigurati usluge zanimljive svojim korisnicima. Na taj bi način knjižnice omogućile mladima cjeloživotno učenje.

U Gradskoj knjižnici i čitaonici „Ante Jagar“ od 2021. godine provodi se STEM radionica za najmlađe. Korisnici su djeca nižih razreda osnovne škole kojima je omogućeno upoznavanje s osnovama robotike, programiranja, matematike, logike i logičkog razmišljanja.⁶⁰ Voditelji istaknutih radionica su Dragan Vlajinić, učitelj informatike i tehničke kulture u Osnovnoj školi Novska i Josip Fabijanić, djelatnik Gradske knjižnice i čitaonice „Ante Jagar“ Novska. U vrijeme pandemije koronavirusa radionice su se održavale virtualno putem online radionica na YouTube kanalu Gradske knjižnice i čitaonice „Ante Jagar“ Novska te su snimljene dvije sezone emisije pod nazivom „Mikrokovidići“. U prvoj epizodi, „Uvod u BBC micro:bit“, učitelj Dragan Vlajinić ističe zanimljivu povezanost između robotike i knjižnice koju je važno spomenuti. Naime, češki književnik Karel Čapek u svojoj drami R.U.R. (1920.) prvi put uvodi pojam robota. Iz toga proizlazi da riječ robot potječe iz češkog jezika.

Sam naziv „Mikrokovidići“ osmišljen je vrlo kreativno. Mikro se odnosi na BBC micro:bit, uređaj koji je bio središte prve sezone emisije, -kovid označava bolest uzrokovana koronavirusom (COVID 19), a nastavak -ići naznačuje najmlađe korisnike kojima je i namijenjena ova emisija i radionica.⁶¹

⁵⁸ Belevski, Milko. Nove knjižnične usluge za djecu i mlade: STEM-radionice u Gradskoj knjižnici Zadar. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske. 61, 1(2018), str. 365.

⁵⁹ Isto., str. 365.

⁶⁰ Gradska knjižnica započela s provedbom STEM radionica za najmlađe. Dostupno na: <https://www.novska.in/zanimljivosti/gradska-knjiznica-zapocela-s-provedbom-stem-radionica-za-najmlade>

⁶¹ Upoznajte Mikrokovidiće, veseli duo iza zanimljivih emisija o robotici. Dostupno na: <https://www.novska.in/zanimljivosti/upoznajte-mikrokovidice-veselio-duo-iza-zanimljivih-emisija-o-robotici>

Cilj ovih radionica je naučiti gledatelje i najmlađe korisnike osnovama robotike koristeći tehnologije poput Microbita, Maqueena, aq:bita i sl.⁶² Osim što ih korisnici Knjižnice mogu pratiti na YouTube platformi, oni mogu posuditi navedene tehnologije. Jedini uvjet za posuđivanje uređaja je biti član Knjižnice. Sve epizode snimaju se u prostorijama Knjižnice i čitaonice „Ante Jagar“ (najčešće u prostorijama čitaonice) jednom tjedno. Važno je napomenuti da je Institut za razvoj i inovativnost mladih (IRIM) najveći donator robotičkih pomagala i opreme Gradske knjižnice i čitaonice „Ante Jagar“ i svake godine organizira natjecanje u robotici pod nazivom „Croatian makers“.⁶³

Ovakvim tipom radionica lokalne knjižnice, ne samo da nude zanimljive sadržaje svojim korisnicima, već ih pripremaju i uvode u svijet mogućih budućih STEM-zanimanja.

4.6. Zaki Book u Gradskoj knjižnici i čitaonici „Ante Jagar“

Narodne knjižnice, kao što je vidljivo u prethodnim poglavljima, imaju iznimno vrijednu ulogu u društvu lokalne zajednice u kojoj djeluju. Središte su kulturnog i društvenog života zajednice i pojedinca. One doprinose kvaliteti života pojedinca u području kulture, obrazovanja, informiranja te bi se trebale prilagoditi raznim društvenim promjenama. Jedna od takvih promjena dogodila se krajem 2019. godine, u Hrvatskoj 2020., koja je uzrokovana pojavom pandemije bolesti COVID-19. Mnoge su narodne knjižnice bile zatvorene te su tražile moguće alternative za svoje korisnike. Svoje su aktivnosti i programe pokušali prebaciti u virtualno okruženje s ciljem poticanja aktivnog čitanja, razvijanja čitateljskih vještina, kompetencija i navika. Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu je 5. svibnja 2020. godine objavila preporuke za rad narodnih knjižnica u uvjetima bolesti COVID-19. Za korisnike narodnih knjižnica bitne su upute za osiguravanje knjižničnih usluga i programa, a odnose se na upis, posudbu i vraćanje knjiga i ostale građe.⁶⁴ 16. travnja 2020. godine izašao je naputak za rad hrvatskih knjižnica, s posebnim osvrtom na rad narodnih i školskih knjižnica za vrijeme pandemije

⁶² Isto.

⁶³ Gradska knjižnica započela s provedbom STEM radionica za najmlađe. Dostupno na: <https://www.novska.in/zanimljivosti/gradska-knjiznica-zapocela-s-provedbom-stem-radionica-za-najmlade>

⁶⁴NSK. Preporuke za rad narodnih knjižnica u uvjetima bolesti COVID-19. Dostupno na: <http://maticna.nsk.hr/wp-content/uploads/2020/05/Preporuke-za-rad-narodnih-knjiz%CC%8Cnica-u-uvjetima-bolesti-COVID-19-2020-05-06-.pdf>

bolesti COVID-19 s ciljem da knjižnice budu dostupne svojim korisnicima te osiguraju kontinuitet rada. Svojim korisnicima omogućuju pristup e-knjigama.⁶⁵

Prva knjižnična aplikacija u Hrvatskoj koja omogućuje posudbu e-knjiga je Zaki Book koja je u zagrebačkim knjižnicama predstavljena krajem svibnja 2019. godine, a moguće ju je instalirati na laptop, mobitel, tablet ili računalo.⁶⁶ Kako bi korisnik knjižnice mogao pristupiti i instalirati aplikaciju Zaki Book, treba biti član knjižnice, odnosno imati članstvo (broj iskaznice) i jedinstveni PIN koji može zatražiti u svojoj knjižnici. Korisnik može pretražiti dostupne naslove putem tražilice i odabrati željenu e-knjigu. Posuđena e-knjiga ostaje zabilježena pod zaduženjima, a rok za posudbu je 21 dan (bez mogućnosti produljenja roka). Moguće je posuditi dvije e-knjige u isto vrijeme, a u razdoblju od 30 dana moguće je posuditi najviše pet e-knjiga.⁶⁷

Aplikaciju su prve predstavile knjižnice grada Zagreba, a od travnja 2020. godine prisutna je i u Gradskoj knjižnici i čitaonici „Ante Jagar”. Na početku je baza naslova e-knjiga bila skromna, tijekom vremena su ih knjižničari nadopunjavali prinovama. Danas je u aplikaciji Zaki Book 150 naslova e-knjiga u novljanskoj knjižnici. Kako bi nadopunjavali svoju bazu novim e-knjigama, novljanski knjižničari ostvarili su suradnju sa svojim korisnicima tražeći od njih mišljenja i želje o interesima čitanja. Korisnici im mogu poslati željene naslove ili žanrove koji su im omiljeni i koje bi rado čitali na svojim ekranima.

Hrvatske knjižnice, uvođenjem istaknute aplikacije, pokazale su da se mogu prilagoditi novonastalim situacijama i promjenama u društvu te su svojim korisnicima uspjele ponuditi knjižnične usluge i virtualnim putem, a sve s ciljem poticanja čitanja te razvijanja kulture čitanja.

4.7. Gradska knjižnica i čitaonica na društvenim mrežama

Razvoj interneta u svijetu, pa tako i u Hrvatskoj, donio je značajne promjene u poslovanju narodnih knjižnica. Središte poslovanja knjižnica nije samo građa koju korisnici posuđuju, već je naglasak stavljen na zadovoljavanje korisničkih informacijskih

⁶⁵NSK. Naputak za rad hrvatskih knjižnica, s posebnim osvrtom na rad narodnih i školskih knjižnica za vrijeme pandemije bolesti COVID-19. Dostupno na: <https://www.nsk.hr/wp-content/uploads/2020/04/NSK-naputak-za-rad-svih-vrsta-knji%20C5%BEnica.pdf>

⁶⁶Nova usluga – posudite e-knjigu! Dostupno na: <https://www.gkig.hr/2020/01/09/nova-usluga-posudite-e-knjigu/>

⁶⁷Isto.

potreba i interesa. Knjižnica treba biti centar cjeloživotnog učenja i neformalnog obrazovanja.⁶⁸ U tom pogledu knjižničari imaju veliku ulogu. Oni moraju zadovoljiti potrebe mladih korisnika koji se najviše koriste društvenim mrežama i internetom, a narodne knjižnice bi trebale održati korak sa širenjem *online* sadržajima i aktivnostima.⁶⁹ One su na kreativan i nov, suvremeniji način osigurale promidžbu vlastitih sadržaja. Publicitet i promidžba narodnih knjižnica važna je jer na taj način obraćaju pozornost obavještavanju o svojoj prisutnosti, aktivnostima, sadržajima i uslugama. Jedan od načina obavještavanja sadržaja i usluga je web 2.0 okruženje koji se temelji na društvenoj interakciji ravnopravnih sudionika.⁷⁰ Sadržaj na društvenoj mreži nije privatna, dostupan je svima koji imaju pristup internetu. Knjižnica poziva svoje korisnike i potencijalne korisnike na zajedničku suradnju kako bi osigurala što bolju uslugu svojim korisnicima.

Prema hrvatskim istraživanjima Facebook je najzastupljenija društvena mreža u hrvatskim knjižnicama, on je postao alat za promociju, marketing i interakciju s korisnicima, prijateljima, obožavateljima. Ciljano oglašavanje značajnije je u manjim mjestima i u manjim lokalnim knjižnicama jer se sadržaj brzo širi među ljudima pojedinog kraja. Ipak, on bi trebao biti podrška internetskoj službenoj stranici.

Gradska knjižnica i čitaonica „Ante Jagar” Novska 29. studenog 2013. godine otvorila je svoju Facebook stranicu pod nazivom *Gradska Knjižnica Novska*. Prije nego što su knjižničari otvorili stranicu, Knjižnica je imala Facebook profil, no zbog Zakona o zaštiti osobnih podataka Facebook profil morali su zamijeniti stranicom. Stranicu prati 3174 ljudi (prema najnovijim podacima), 2892 ljudi označilo je stranicu sa „sviđa mi se”, a Knjižnica svakodnevno objavljuje aktualne sadržaje koji privlače novljansku publiku.

Osim Facebook stranice, Knjižnica od 11. studenog 2019. godine ima i Instagram profil pod nazivom Knjižnica Novska (@knjiznicanovska). Središte Instagram aplikacije je besplatno dijeljenje i objavljivanje fotografija i videa, a glavni je cilj aplikacije da korisnik „prati” druge korisnike koji su mu zanimljivi. Broj pratitelja određuje popularnost korisnika. Aplikacija je većinom vizualne prirode i ostavlja malo prostora za tekstualni okvir. Jedini važan tekstualni element je *hashtag* koji utječe na popularnost objave. Od početka djelovanja Gradska knjižnica i čitaonica „Ante Jagar” objavila je na Instagramu 327 objava, ima 664 pratitelja, a prati i druge ljude, i to njih 172.

⁶⁸Maština Delija, Dina; Holcer, Dunja. Aktivnosti hrvatskih narodnih knjižnica na *Facebooku* u uvjetima proljetnog *lockdowna* 2020. // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*. 64, 1(2021), str. 98.

⁶⁹Isto.

⁷⁰Isto.

Knjižnice koje otvaraju profile na društvenim mrežama prate i slijede korisničke trendove, uglavnom mlađe populacije ljudi. Pridružuju se onim društvenim mrežama koje su zanimljive i omiljene kod korisničke populacije. Na taj način promiču i približavaju svoje sadržaje i usluge na jedan kreativan i atraktivan način. Promocija putem društvenih mreža nudi velike mogućnosti, ali i iziskuje puno truda i rada jer se želi pokazati ozbiljnost rada knjižnice.

5. Zaključak

Narodne knjižnice su informacijski, medijski i kulturni centri koji osiguravaju pristup znanju, informacijama i cjeloživotnom učenju. One osiguravaju lokalni pristup znanju te pružaju razne usluge svojim korisnicima bez obzira na društvene promjene. Pristupaju jednako svim korisnicima. Javne su ustanove u koje mogu doći svi te zatražiti uslugu ili pomoć. Pruža knjižnične usluge i osigurava građu na različitim medijima i u virtualnom pristupu kako bi zadovoljila kulturne, obrazovne i informacijske potrebe. Glavna joj je zadaća postizanje više razine informiranosti zajednice. Usluge koje one nude svojim korisnicima svih generacija predstavlja dobar temelj za stvaranje aktivnog korisnika koji izražava ljubav prema čitanju te širi svoje znanje na raznim područjima interesa. Promiču pismenost i čitanje kod djece i mladih, pružaju osnovne informacije za svakodnevni život, podupiru formalno obrazovanje, omogućuju cjeloživotno učenje i usavršavanje. Upravo je to bio cilj ovoga diplomskog rada, predstaviti Gradsku knjižnicu i čitaonicu „Ante Jagar”, njezin povijesni razvoj i djelovanje. Kao što je navedeno u prethodnim poglavljima, Knjižnica obuhvaća bogate sadržaje za bebe, djecu predškolske i školske dobi u svim segmentima interesa korisnika. Aktivno se održavaju razne kreativne i edukativne radionice, aktivnosti u STEM područjima te je zastupljena virtualna knjižnica u obliku Zaki Book aplikacije i društvenih mreža. Knjižnica izvrsno surađuje s ostalim ustanovama i institucijama što je posebno vidljivo u programu „Knjižnica na plaži” gdje je istaknuta posebna suradnja s Turističkom zajednicom grada Novske. Knjižničari su stručni u svom poslu, kontinuirano se usavršavaju kako bi svojim korisnicima pružili što bolje uvjete za kvalitetniji rad. Ukorak su sa moderniziranim svijetom i tehnologijom te pružaju one usluge koje su zanimljive mladima, potiču ih na logičko i matematičko razmišljanje te ih pripremaju za skoriju budućnost. Vidljivo je da Knjižnica brine o svojoj promidžbi i ugledu što se očituje kroz društvene mreže u kojima je ona aktivna te se

svakodnevno trude objavljivati aktualne sadržaje kako bi korisnici i stanovnici Grada mogli biti informirani o događanjima.

Knjižnica i čitaonica „Ante Jagar” predstavlja jednu od najmodernijih gradskih knjižnica u Hrvatskoj, a svojim djelovanjem osigurava svijetlu budućnost građana i potencijalnih budućih korisnika. Pruža osnovne knjižnične usluge i aktivnosti za djecu u mjestima udaljenim od gradskog središta. Kroz različite aktivnosti žele kod djece pobuditi ljubav prema čitanju te da jednog dana postanu aktivni korisnici narodne knjižnice.

Literatura

1. Badurina, Boris; Dragija Ivanović, Martina; Krtalić, Maja. Vrednovanje knjižničnih službi i usluga akademskih i narodnih knjižnica. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 53, 1(2010)
2. Belevski, Milko. Nove knjižnične usluge za djecu i mlade: STEM-radionice u Gradskoj knjižnici Zadar. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske. 61, 1(2018)
3. Bišćan, Frida. Suvremeni knjižnični prostori – od ideje do realizacije. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 60, 2- 3(2017)
4. Čičko, Hela. Kako je rastao i razvijao se Odjel za djecu i mlade` Gradske knjižnice. // Dječja knjižnica za novo tisućljeće : zbornik / uredila Ranka Javor. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2001.
5. Čunović, Kristina; Stričević, Ivanka. Knjižnične usluge za djecu rane dobi i roditelje u Hrvatskoj. Vjesnik bibliotekara Hrvatske 56, 3(2013)
6. Čunović, Kristina; Stropnik, Alka. Kampanje, projekti i programi za promicanje čitanja naglas djeci od najranije dobi. // Libri et liberi : časopis za istraživanje dječje književnosti i kulture, 5, 1, (2016.)
7. Črnjar, Lj.; Vugrinec, Lj. Uloga i značaj pokretnih knjižnica u životu lokalne zajednice. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske. 53, 3/4(2010)

8. Griparić Fable, Ivana. Rad s djecom i mladima u narodnim knjižnicama grada Labina, Rijeke i Pule. Zagreb, 2017., Diplomski rad. URL: <http://darhiv.ffzg.unizg.hr/id/eprint/9037/1/Ivana%20Griparić%20Fable-%20diplomski%20rad.pdf>
9. Hebrang Grgić, I. Kratka povijest knjižnica i nakladnika : s kodovima i aplikacijom. Zagreb : Ljevak, 2018.
10. IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice / uredile Christine Koontz i Barbara Gubbin ; [s engleskog prevela Irena Kranjec ; stručna redakcija prijevoda Aleksandra Horvat] 2. hrvatsko izd., (prema 2. izmijenjenom izd. izvornika). Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011. Str. 124-125.
11. Jelušić, Srećko. Dječja knjižnica u razvijanju čitateljske kulture u obitelji : (priopćenje o projektu „Istraživanje čitateljskih interesa i informacijskih potreba djece i mladih) // Život i škola : časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja. 51, 14 (2005)
12. Maština Delija, Dina; Holcer, Dunja. Aktivnosti hrvatskih narodnih knjižnica na Facebooku u uvjetima proljetnog lockdowna 2020. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske. 64, 1(2021)
13. NSK. Naputak za rad hrvatskih knjižnica, s posebnim osvrtom na rad narodnih i školskih knjižnica za vrijeme pandemije bolesti COVID-19. Dostupno na: <https://www.nsk.hr/wp-content/uploads/2020/04/NSK-naputak-za-rad-svih-vrsta-knji%C5%BEnica.pdf>
14. NSK. Preporuke za rad narodnih knjižnica u uvjetima bolesti COVID-19. Dostupno na: <http://maticna.nsk.hr/wp-content/uploads/2020/05/Preporuke-za-rad-narodnih-knjiz%CC%8Cnica-u-uvjetima-bolesti-COVID-19-2020-05-06-.pdf>
15. Pavičić, Jelena; Vrana, Radovan. Online sadržaji i usluge namijenjeni djeci na inernetskim stranicama dječjih knjižnica u Hrvatskoj. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 62, 1(2019)

16. Pikić, Aleksandra. Korisničke razlike u očekivanjima, procjeni dobivene usluge i zadovoljstvu: primjena LibQUAL+™-A u Knjižnici Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 60, 4(2017)
17. Sečić, Dora. Informacijska služba u knjižnici. Rijeka: Naklada Benja, 1995.
18. Stipanov, Josip. Povijest knjižnica i knjižničarstva u Hrvatskoj. Zagreb : Školska knjiga, 2015.
19. Tadić, Katica. Rad u knjižnici. Opatija: Naklada Benja, 1994.
20. Vrana, Radovan; Kovačević, Jasna. Percepcija korisnika o knjižnici i knjižničnim programima i uslugama kao temelj poslovne strategije knjižnice. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 56, 3(2013)
21. Vrana, Radovan; Kovačević, Jasna. Kakvu narodnu knjižnicu želimo? Istraživanje korisnika Knjižnice i čitaonice Bogdana Ogrizovića. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 61, 2(2018)
22. Zakon o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti, čl. 11

Internetski izvori

23. Edukativno-kreativne radionice. Gradska knjižnica i čitaonica „Ante Jagar“ Novska. Dostupno na: <https://knjiznica-novska.hr/radionice-2/>
24. Gradska knjižnica započela s provedbom STEM radionica za najmlađe. Dostupno na: <https://www.novska.in/zanimljivosti/gradska-knjiznica-zapocela-s-provedbom-stem-radionica-za-najmlade>
25. Gradska knjižnica i čitaonica „Ante Jagar“ Novska: Otvoreno. Dostupno na: <https://knjiznica-novska.hr/otvoreno/>

26. Knjižnica na plaži. Dostupno na: <https://knjiznica-novska.hr/knjiznica-izvan-zidova/knjiznica-na-plazi/>
27. Knjižnica izvan zidova. Dostupno na: <https://knjiznica-novska.hr/knjiznica-izvan-zidova/>
28. Kulturna dobra grada Novske. Dostupno na: <https://bus.hr/hrvatska/kulturna-dobra-grada-novske/>
29. Narodna knjižnica i čitaonica Jasenovac. Dostupno na: <http://knjiznice.nsk.hr/jasenovac/>
30. Narodna knjižnica i čitaonica Lipovljani. Dostupno na: <https://lipovljani.hr/naslovnica/odigran-go-turnir-uz-dan-opcine-lipovljani/>
31. Nova usluga – posudite e-knjigu! Dostupno na: <https://www.gkig.hr/2020/01/09/nova-usluga-posudite-e-knjigu/>
32. Novi program u Gradskoj knjižnici – „I bebe vole knjižnicu“. Dostupno na: <https://www.novska.in/najave/novi-program-u-gradskoj-knjiznici-i-bebe-vole-knjiznicu>
33. Upoznajte Mikrokovidiće, veseli duo iza zanimljivih emisija o robotici. Dostupno na: <https://www.novska.in/zanimljivosti/upoznajte-mikrokovidice-veselio-duo-iza-zanimljivih-emisija-o-robotici>
34. Utorak za pričoljupce. Dostupno na: <https://knjiznica-novska.hr/igraonice/#>
35. U zemlji Dječurliji. Dostupno na: <https://knjiznica-novska.hr/knjiznica-izvan-zidova/u-zemlji-djecurliji/>

36. Sepetić pun priča. Dostupno na: <https://knjiznica-novska.hr/knjiznica-izvan-zidova/sepetic-pun-prica/>

37. Službene stranice Gradske knjižnice i čitaonice „Ante Jagar“ Novska. Dostupno na: <https://knjiznica-novska.hr/opcenito/>

POPIS SLIKA

Slika 1. Lijevo je Gradska knjižnica i čitaonica „Ante Jagar“ Novska, a desno Glazbena škola u Novskoj	14
Slika 2. Učenici Katoličke osnovne škole u posjeti Gradskoj knjižnici i čitaonici „Ante Jagar“ Novska u kojoj je smješten namještaj ljekarne „Sveta Marija“	15
Slika 3. Ante Jagar i njegovo djelo „Sabrani prvijenci“	16
Slika 4. Narodna knjižnica i čitaonica Lipovljani.....	19
Slika 5. Narodna knjižnica i čitaonica Jasenovac.....	20
Slika 6. Program „Knjižnica na plaži“ 2022. godine.....	27
Slika 7. Program „Knjižnica na plaži 2019. godine.....	27

Gradska knjižnica i čitaonica „Ante Jagar“ Novska: povijesni razvoj i sadašnje djelovanje

Sažetak

Knjižnice su mjesta okupljanja, međusobne interakcije i suživota u društvu. Kroz povijest su se knjižnice svojim ustrojem, djelovanjem i uslugama prilagođavale zahtjevima vremena i društvenih promjena. Postale su središte za razvoj i prenošenje znanja, istraživanja, mjesto susreta i okupljanja, one razvijaju kulturni identitet zajednice u kojoj djeluju.

Cilj je ovog diplomskog rada predstaviti Gradsku knjižnicu i čitaonicu „Ante Jagar“ Novska, njezin povijesni razvoj te usluge i sadržaje koje ona nudi. Spomenuta knjižnica predstavlja jednu od najmodernijih gradskih knjižnica u Hrvatskoj.

Usluge koje ona nudi svojim korisnicima svih generacija predstavlja dobar temelj za stvaranje aktivnog korisnika koji izražava ljubav prema čitanju te širi svoje znanje na raznim područjima interesa. Pruža osnovne knjižnične usluge i aktivnosti za djecu u mjestima udaljenim od gradskog središta te na taj način omogućuje pristup informacijama, znanju i kulturi svim građanima, bez obzira na udaljenost stanovanja.

Ključne riječi: narodna knjižnica, Gradska knjižnica i čitaonica „Ante Jagar“ Novska, cjeloživotno učenje

The City Library and Reading Room „Ante Jagar“ Novska: historical development and current activities

Summary

Libraries are places of gathering, mutual social interaction and coexistence. Throughout history, they have been adapting their constitution, activities and services to the requirements of the period and ongoing social changes. They have become centers of development, research and transmission of knowledge, places to meet and gather – they advance the cultural identity of the local community.

The aim of this thesis is to present the City Library and Reading Room „Ante Jagar“ Novska, its historical development as well as the services and contents it offers. Said library is one of the most modern city libraries currently operating in Croatia.

Proffered services, aimed at people of all age, make a good foundation for nurturing users who openly express their love of reading and actively expand their knowledge in varied fields of interest. It provides basic library services and activities for children who live away from the city centre, thus enabling more egalitarian access to information, knowledge and culture.

Keywords: public library, City Library and Reading Room „Ante Jagar“ Novska, lifelong learning